

Секція 5. Економіка природокористування і екологія

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Бобох Н.М., к.е.н., старший викладач кафедри економічної теорії,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна*

Постійне зростання збитків, що спричиняються довкіллю, фізичним та юридичним особам в результаті екологічних катастроф, зумовлює необхідність запровадження ефективних фінансових механізмів, які б дозволяли швидко та в повному обсязі відшкодувати завдану шкоду, а також попереджувати її. Одним з таких інструментів є використання екологічного страхування – механізму забезпечення екологічної безпеки.

Екологічне страхування – це страхування цивільно-правової відповідальності виробництв – джерел підвищеної небезпеки для довкілля за заподіяну шкоду, яка може бути завдана громадянам та юридичним особам, внаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища [1, с. 161].

Метою екологічного страхування є:

- гарантування права фізичних осіб, які понесли збитки в результаті аварії на потенційно небезпечному об'єкті, на отримання відшкодування шкоди, спричиненої їх здоров'ю та майну;
- захист майнових інтересів власників джерел підвищеної небезпеки у зв'язку з пред'явленням їм претензій особами, які понесли збитки в результаті аварії (державою, якщо збитків зазнали екосистеми довкілля);
- попередження банкрутства підприємств у випадку крупної аварії;
- сприяння попередженню виникнення аварій, підвищенню безпеки потенційно небезпечних об'єктів за рахунок впровадження диференційованого розміру страхових платежів, аудиторських перевірок, застосування превентивних заходів, екологічно безпечних технологій [2].

На сьогодні страхування екологічних ризиків в Україні не набуло поширення. Основною причиною такого стану є відсутність дієвого законодавчо-правового поля в цій сфері, в тому числі Закону України «Про екологічне страхування».

Окрім законодавчих проблем, розвиток ринку екологічного страхування гальмується: нестачею коштів у вітчизняних підприємств для укладення договорів екострахування (навіть за умови віднесення таких витрат на валові витрати), наданням переваги ними сплаті штрафних санкцій за наднормативні викиди в навколишнє природне середовище й інші порушення; браком надійних методик оцінки ризику та розрахунку ймовірної шкоди; низькою потужністю самого ринку, що позбавляє змоги здійснювати страхування великих за масштабами екологічних ризиків; браком достатніх статистичних даних щодо забруднення підприємствами довкілля, збитків, завданих навколишньому середовищу та третім особам; відсутністю підготовлених, висококваліфікованих кадрів.

Удосконалення ринку екологічного страхування в Україні доцільно здійснювати такими шляхами, а саме:

вдосконалити законодавчу базу екологічного страхування, прийнявши, в першу чергу, Закон України «Про екологічне страхування»;

пріоритетним напрямом у розвитку екологічного страхування має стати обов'язкове страхування відповідальності власників джерел підвищеної екологічної небезпеки в разі заподіяння шкоди третім особам внаслідок аварійного забруднення навколишнього середовища;

удосконалити механізм використання екологічного аудиту, який слугує потужним інформаційним ресурсом під час здійснення екологічного страхування;

- налагодити ефективну систему державного моніторингу довкілля;
- розробити методики та створити автоматизовані системи оцінювання екологічних ризиків підприємств, діяльність яких є небезпечною для довкілля, та систему встановлення тарифних ставок;

- визначити органи контролю за впровадженням, подальшим ефективним застосуванням екострахування та за дотриманням законодавства у цій сфері;

- у системі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів запровадити для них спеціальне навчання з питань екологічного страхування;

- запровадити податкові пільги для страховиків з метою стимулювання страхових компаній у проведенні нового виду страхування;

- зменшити суму страхового внеску, а також збільшити страхову суму, якщо підприємство тривалий час працює без страхових подій і удосконалює систему безпеки.

Особливістю екологічного страхування є надзвичайно великі масштаби збитків, що підлягають компенсації, для покриття яких доцільним є створення спеціальних страхових пулів, які володіють достатніми фінансовими резервами.

Велике значення для розвитку в Україні системи екологічного страхування повинна відігравати держава, за рахунок формування екологічних резервних фондів та прямої участі у страхуванні особливо небезпечних промислових і оборонних об'єктів, розробці та реалізації цільових екологічних програм, спрямованих на попередження екологічних катастроф.

Розвиток екологічного страхування дозволить забезпечити реальну компенсацію екологічних збитків, зменшить навантаження на державний та місцеві бюджети, надасть можливість залучити ресурси страхових компаній для додаткового фінансування природоохоронних заходів (із фонду превентивних заходів страховика відбудуватиметься інвестування розвитку безвідходних та природоохоронних технологій).

Список літератури:

1. Ткаченко Н.В. Страхування : [навч. посібник] / Н.В. Ткаченко – К.: Ліра, 2007. – 376 с.
2. Карпенко О.Г., Литвинов О.І. Екологічне страхування в Україні як механізм забезпечення екологічної безпеки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Ecologia/76482.doc.htm

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НА АГРОЛАНДШАФТНІЙ ОСНОВІ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Гаращенко Т.В., науковий співробітник відділу економіки природокористування в агросфері, Інститут агроекології і природокористування НААН, м. Київ, Україна

Вирішення завдань організації сільськогосподарського землекористування і збереження екологічного каркаса природних комплексів розглядаються в якості